

e-ISSN: 2148-0494

dergiabant (AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi), Bahar 2018, Cilt:6, Sayı:11, 6:235-236

Gönderim Tarihi: 31.03.2018

Kabul Tarihi: 08.06.2018

Şerhu'l-Muhtâr

Abdülğani el-Karabâğî (İnceleme ve tahkik Abdülkadir KABDAN)

İrşad Kitabevi, İstanbul, 2017, I-II cilt, 1022 sayfa

Said Nuri AKGÜNDÜZ*

Hanefî mezhebine ait dört temel muteber eserden (mütûn-i erbaa) biri sayılan Mecdüddin Abdullah b. Mahmud el-Mevsilî'nin (ö. 683/1284) *el-Muhtâr*'ı oldukça yaygın bir şöhrete sahip olup, telif edildiği günden bugüne Hanefî mezhebinin tedrisi için en sık kullanılan kitaplardan biri olmuştur. Bu özelliği günümüzde dahi sürmekte olan bu muhtasar metnin en meşhur şerhi ise yine musannif tarafından kaleme alınmış, hacim olarak orta ölçekte bir fûru' eseri olan *el-İhtiyâr li-ta'lîli'l-Muhtâr*'dır. Bu şerhiyle beraber defalarca basılan *el-Muhtâr*, Türkçe'ye de tercüme edilmiştir (Celal Yeniçeri tarafından, İstanbul, 1993; Mehmet Keskin tarafından *el-İhtiyâr* şerhiyle beraber, İstanbul, 2005).

el-İhtiyâr dışında *el-Muhtâr*'ın ondan fazla şerhi mevcut olup bu şerhler henüz yazma halindedir. Bunlardan birisi olan Abdülğani el-Karabâğî'nin *Şerhu'l-Muhtâr* adlı eseri, Abdülkadir Kabdan tarafından bir doktora tezi çalışması olarak tahkik edilmiş (Abdülkadir Kabdan, *Abdulğani Karabâğî'nin Şerhu'l-Muhtâr Adlı Kitabının Edisyon Kritiği Değerlendirilmesi (Edisyon Kritik)*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2014) ve incelenmiş, daha sonra ise tezden ayrı müstakil bir kitap halinde neşredilerek ilim dünyasının istifadesine sunulmuş, böylece Hanefî fıkıh literatürüne ait önemli bir eser daha gün yüzüne çıkarılmıştır. Eserin bu tahkikli neşrini tanıtmaya ve değerlendirmeye geçmeden önce, bu vesile ile musannif ve şârihi rahmetle anıyor, eser üzerinde büyük emek harcayan Abdülkadir Kabdan'ı ve yayınevini tebrik ediyoruz.

Şerhu'l-Muhtâr'ı telif eden Abdülğani el-Karabâğî'nin hayatı hakkında kaynaklarda bir bilgi bulunmamakla beraber, H. IX-X/M. XV-XVI. yüzyılda yaşadığı tahmin edilmektedir. Karabâğî nisbesinden Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinde doğduğu ve yaşadığı tahmin edilen bu âlimin eserini tahkik ederek neşreden Kabdan onun şerhteki bazı ifadelerinden yola çıkarak Semerkant ve Buhara gibi bazı Orta Asya şehirlerini görmüş olabileceğini söylemektedir (Kabdan, Tez metni, I. cilt, s. 6).

* Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, İslam Hukuku Anabilim Dalı, saidnuriakgunduz@ibu.edu.tr

Kabdan, bu eserin tek yazma nüshasına Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi nr. 412'de ulaşabildiğini ifade etmektedir. Bu nüshaya dayanarak yaptığı tahkik çalışması iki cilt olarak (I. cilt, 510 s.; II. cilt, 512 s.) neşredilmiş bulunmaktadır. Eserin önsözünde eserde müellifin takip ettiği yöntem ve eserin genel özellikleri hakkında bilgi veren muhakkik, kendi tahkik çalışması çerçevesinde neler yaptığından bahsetmemektedir. Buna dair bilgiyi, tahkik çalışmasının aslını oluşturan doktora tezinde bulmaktayız. Şöyle ki, tahkik çalışması çerçevesinde, eserin yazma nüshası bilgisayar ortamına aktarılmış, metinde hata olduğuna inanılan yerler düzeltilmiş ve bunların bir kısmı dipnotlarda gösterilmiş, metinde geçen âyetlerin sûre ve âyet numaraları ile hadislerin kaynakları belirtilmiş, kitapta geçen ve anlamı açık olmayan kelimeler kısaca izah edilmiş, gerekli görülen yerlere hareke konmuştur. (Tez metni, I, 63-65).

Muhakkik tarafından eserin başına konan önsözde eserin bazı özellikleri şöyle sıralanmaktadır:

Şerhu'l-Muhtâr kolay ve akıcı bir üsluba sahiptir. Müellif, gerektiğinde bazı usul kaidelerini zikretmekte, birçok yerde ise külli kaidelere ve hukuki ilkelere yer vermektedir. Özellikle Şâfi mezhebi başta olmak üzere, diğer mezhep görüşlerini ve delillerini de mukayeseli olarak vermektedir. Şer'î hükümlere istidlal için hadisleri naklederken hadis ilimlerine dair açıklamalar getirmekte, senet ve metin tenkidi yapmaktadır. Zaman zaman Mevsilî'nin ibarelerini eleştirmekte, tashih etmekte ve sorunlu ibareleri diğer nüshalarla mukabele ederek çözmektedir. Dil, tefsir ve fıkıh açıklamalarında başvurduğu müellif ve kaynaklara bazen isim zikrederek bazen de kapalı olarak işaret etmektedir. Bu çerçevede *el-Manzûmetü'n-Nesefiyye*'den sıklıkla beyitler nakletmektedir. Kitapta, az sayıda da olsa Farsça kelimeler ve terimler geçmekte, diğer fıkıh kitaplarında rastlanmayacak şekilde hikâye ve kıssalara yer verilmektedir. Konunun bitiminde "el-hâsıl" veya "el-câmi" ifadelerini kullanarak bir özet sunmaktadır (Karabâğî, *Şerhu'l-Muhtâr*, s. 6-8).

Şârih Abddülgani el-Karabâğî ise, eserin mukaddimesinde, bu kitabı neden kaleme aldığını beyan sadedinde, *el-Muhtâr*'ın musannif tarafından yapılan şerhi olan *el-İhtiyâr*'ın bazı kusurları ihtiva ettiğini ifade etmektedir. Bunların başında, tertip ve düzen açısından istenen seviyede olmayışı gelmektedir. Bunun sebebi de, bazı meselelerin öne alınması veya sonraya bırakılması, ayrıntılı anlatılması gereken yerlerde kısa geçilmesi yahut gereğinden fazla ayrıntıya girilerek konunun dağıtılmasıdır. Karabâğî, bazı dostlarının da ricasını kıramayarak, bu gibi eksiklerden arındırılmış ve okuyanlar için daha faydalı bir şerh yazmaya giriştiğini söylemektedir. (Karabâğî, s. 13-15).

Sonuç olarak, özenli ve güzel bir baskıya sahip olan eserin, *el-Muhtâr*'ın bugüne kadar yaygın bir şekilde okunan ve başvurulan şerhi *el-İhtiyâr*'ın yanında metnin anlaşılmasına büyük katkılar sunacağı şüphesizdir.